

Teemu Jokela

PERUSKOKEMUS JA ELÄMÄNTAPA

PERUSKOKEMUS JA ELÄMÄNTAPA

TEEMU JOKELA

**PERUSKOKEMUS JA
ELÄMÄNTAPA**

*Jälkipsykologisen ihmiskuvan
peruskäsitteitä*

2. uudistettu painos

© Teemu Jokela 2025

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9658-0

Sisältö

Toisen painoksen esipuhe / 7

I OSA: IHMINEN YKSILÖNÄ

- 1 Toiminnan perusta / 13
- 2 Ymmärrys ja harha / 33

II OSA: ELÄMÄN KULKU

- 3 Ymmärryksen perusrakenteita / 53
- 4 Elämän urautuminen / 82
- 5 Laadullinen vapauskäsitys / 92
- 6 Inhimillinen kanssakäyminen / 102

Kirjallisuus / 126

Toisen painoksen esipuhe

Sanat ovat kuin leikkikaluja, niitä voi pyöritellä ympäriinsä, määritellä ja suhteuttaa toisiinsa aina kuten mieli tekee. Filosofiasa on kysymys juuri tästä, sanoilla leikkimisestä – olkoonkin että tämä leikki voi toisinaan olla perin vakavaa. Siinä missä niin sanottu luonnon-tiede nojautuu havaintoihin, etsien niistä todisteita näkemyksilleen, filosofia etsii totuutta sanoista, pyrkien perustelemaan asioita joita ei voi oikeastaan havaita. Tästä vain eräänä esimerkkinä voidaan mainita seuraavilla sivuilla paljon esiintyvä *ilmenemisen* käsite. Sitä ei voi havaita sellaisenaan, mutta kun se kerran on määritelty, voidaan sen avulla tehdä edelleenkin johtopäätöksiä joukosta muita asioita.

Olen erottanut toisessa yhteydessä kaksi keskeistä ilmiökenttää. Ensimmäisenä on mainittava *maailma*. Tämä koostuu kaikista niistä asioista, jotka ovat olemassa sinänsä, ihmisestä riippumatta. Vaikkapa Descartes ja Kant ovat kiinnostuneet juuri maailmasta, pohdiskellen onko sitä olemassa ja mitä siitä voidaan lopultakin tietää. Maailmasta taas on erotettava *todellisuus*, joka rakentuu ihmisten välillä. Filosofian puolella todellisuudesta ovat kiinnostuneet vaikkapa Husserl ja Sartre. Samalla kun sen voidaan olettaa lepäävän ikään kuin maailman perustalla, se on toisaalta jotain siitä selvästi eroavaa. Näinpä seuraavassa tullaan ottamaan eettisiin tosiasioihin se näkökulma, että niitä ei maailmassa sinänsä ole, niitä ei voida mikroskoopilla havaita, mutta kuitenkin todellisuuden piirissä ne esiintyvät ainakin tietyiltä osin absoluuttisen selvinä.

Käsillä olevan työn ihmiskuva rakentuu kahden eri näkökulman varaan. Olen kutsunut näistä ensimmäistä *ontologiaksi*. Ontologia muodostaa asioiden kaikkein yleisimmän luonteen. Inhimillinen toiminta jäsentyy tässä juuri tämän ilmenemisen muodostaman perustan varaan rakentuvien valintojen joukoksi.

Toinen näkökulma eli *dynamiikka* rakentuu ontologian varaan, mutta osaltaan myös täydentää sitä. Näinpä esimerkiksi inhimillinen tajuisuus jäsentyy ensimmäisen periaatteen mukaan juuri maailman ilmenemiseksi. Kysymys on siitä, kuinka ilmiöt *yleensä* annetaan yksilölle. Dynamiikan tasolla huomio voidaankin sitten kiinnittää vaikkapa motiiveihin, tulkiten ne ilmenemisen erityiseksi muodoksi. Voimme ajatella tässä vaikkapa miestä, joka syö nälkäänsä. Samalla kun hänen toimintansa on ontologian tasolla hänen maailmasta saamiinsa vaikutelmiin perustuvien valintojen joukko, on dynamiikan tasolla kysymys juuri nälästä ja nälkään syömisestä. Toisaalta inhimillistä olemassaoloa koskeva tarkastelua voidaan laajentaa myös sosiaalisen ulottuvuuden suuntaan. Olen jaksottanut työn niin, että sen ensimmäinen osa käsittelee ontologiaa ja toinen dynamiikkaa.

Tällä kaikella, ja toki monella vasta tuonnempana esitettävällä huomiolla, taas on omat seurauksensa ajatellen etiikka. Ontologian näkökulmasta on otettava huomioon, että samalla kun yksilö tekee itse omat valintansa, ei hän toisaalta valitse niiden perusteita. Tämä onkin ainoa tapa, jolla varsinaisia valintoja voidaan tehdä – mikä osaltaan tekee ihmisestä syyntakeettoman olennon. Pahuus paljastuu täten eräänlaiseksi emotionaaliseksi värisokeudeksi. Dynamiikan tasolla huomio keskittyy puolestaan yksilön valintojen sosiaaliseen alkuperään. Voimme puhua yksilötason harhaisuudesta, jotka heijastelevat lopultakin yhteisötason patologiaa. Kysymys on siis pahuudesta, joka on oikeastaan sijaisluontoista, ja jota voisi verrata vaikkapa influenssapandemiaan, joka vain liikkuu ja elää sosiaalisessa kudoksessa ilman varsinaista alkuperää.

Mainittakoon vielä työn eettisestä vireestä. Julkaisin taannoin työn nimeltä *Syyntakeettomuuden fenomenologiaa*. Se käsittelee aihet-

taan ontologian näkökulmasta. Dynaamisen jatko-osan oli tarkoitus ilmestyä piakkoin, mutta näinpä vuodet vierivät eikä valmista tullut. Vihdoin saatan havaita tavoittaneeni kohteeni, ja täytyy sanoa että juuri nyt olen työhöni varsin tyytyväinen. Ainoastaan harmittelen sitä, että teoksesta tuli näin suppea – mutta näyttää vaan olevan, että ilmaisuni tiivistyy vuosi vuodelta, eivätkä minkäänlaiset pakkotoimet tunnu tässä painavan.

Teemu Jokela
Keuruu 2025

Ihminen on jotain jo sinänsä –
eräänlainen olio, kuten filosofi asian
ilmaisi. Mutta paitsi tätä, ihminen on
osaltaan myös jotain muuta, nimittäin
ympäristössään elävä, siihen suhteutuva
olento. Eksistentialismi juuri on pyrkinyt
rakentamaan ihmiskuvaa tältä pohjalta.
Käsillä oleva työ edustaa juuri tätä
näkemystä, eksistentialistista perinnettä
sitä samalla myös uudelleen tulkiten.
Siinä nousevat esiin muun ohella myös
tekijänsä eettiset näkemykset.

BoD

9

789528

096580